

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วมันเกี่ยวข้องจริงหรือไม่

[โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์ 20 กรกฎาคม 2557]

ก่อนจะเข้าเรื่องแบบตรงประเด็น อยากจะเล่าเรื่องสักเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์แบบง่ายๆ เพื่อจะจุดประเด็นความรู้สึกของผู้วิจัยโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาได้บ้าง สมัยนี้แทบจะบอกได้เลยว่าหัวข้อวิทยานิพนธ์นั้นไม่ได้สร้างความคิดใหม่ให้แก่วงวิชาการเท่าใดเลย เพราะนิสิตเองก็คิดว่าจะทำไปทำไมให้เหนื่อย เองง่ายๆ แล้วจบก็พอ จุดนี้ก็พิสูจน์ได้ว่าต่อไปในอนาคตการทำงานในองค์กร และรวมไปถึงประเทศชาติต้องด้อยประสิทธิภาพเป็นแน่แท้

เรื่องวิทยาศาสตร์ที่เล่านี้ก็น่าจะเกิดขึ้นหรือบางคนได้ประสบมาแล้วก็ได้ ซึ่งจริงๆ แล้วก็เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สมัยเรียนมัธยมผมชอบวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์มาก เพราะวิชาเหล่านี้ช่วยให้เรามีแผนการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล และค้นหาความจริงของปรากฏการณ์ต่างๆ ในจักรวาลนี้ ซึ่งแผนการคิดนี้สามารถนำมาช่วยในวิชาการด้านสายสังคมศาสตร์ได้เช่นกัน สมัยเรียนวิทยาศาสตร์อาจารย์ก็จะตั้งคำถามกับพวกเราเสมอ หรือบางครั้งเราเห็นอะไรด้วยประสาทสัมผัสทั้งหมดที่อยู่ในตัวเราเราก็มักจะตั้งคำถามขึ้นมา สำหรับบางคนที่ไม่รู้หนาวรรู้ร้อนก็จะเฉยๆ ชีวิตนี้ฉันไม่สงสัยอะไร ไม่ถาม ต้องการอยู่นิ่งๆ สบายๆ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีไม่น้อย ซึ่งเราควรทำให้น้อยลง ตัวอย่างคำถามที่สร้างความสงสัยให้หลายๆ คนสมัยเรียน เช่น ทำไมฟ้าแลบ แล้วฟ้าจึงร้องตามมา ทำไมตม่น้ำเดือดจึงเป็น 100 องศาเซลเซียส ทั้งๆที่เคยไปต้มที่บ้าน ก็ไม่เห็นจะได้ 100 องศา เป็นต้น ข้อสงสัยเหล่านี้เมื่อเราศึกษาวิธีการทางวิทยาศาสตร์เราก็ได้ทราบว่า การตั้งคำถาม การตั้งข้อสงสัยว่า “ทำไม” ถือเป็นจุดเริ่มของการสร้างองค์ความรู้ที่ดี อีกตัวอย่างง่ายๆ เช่น นั่งอยู่บ้านดีๆ ปรากฏว่า ไฟดับ แนนอนทุกคนจะต้องตั้งคำถามว่า ทำไมถึงดับ แต่ก่อนจะตั้งคำถามว่าทำไม คงต้องไปหาเทียน ไฟฉาย มาแก้ปัญหา ก่อน ประสบการณ์ในชีวิต ทำให้เรารู้ว่าสาเหตุไฟดับนั้น เกิดจากอะไรบ้าง เช่น หม้อแปลงไฟฟ้าระเบิด หลอดไฟเสีย ฟิวส์ขาด สายส่งไฟฟ้าขาด เป็นต้น พอมาถึงตรงนี้ ข้อความที่ว่า “งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง” คืออะไร จากตัวอย่างข้างต้น หากมีเพื่อนคนหนึ่งมาบอกว่า ที่ไฟดับ ก็เพราะน้ำไหลโง่งง เพราะเพื่อนคนนี้เคยได้ยินมาว่า น้ำไหลแล้วไฟจะดับ ความรู้ที่เพื่อนบอกมาเช่นนั้นมันเกี่ยวข้องหรือไม่ หรืออีกคนมาถามว่า ถ้าไฟดับแล้วจะเกิดอะไรขึ้นอีก อากาศร้อนใช่หรือไม่ ความรู้ข้างนอกงงหลากหลายเสียเหลือเกิน ทั้งที่เป็นความเชื่อ และเป็นความจริงแท้บ้างที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว

คิดง่ายๆ ครัวอะไรจะเกี่ยวข้องกับเรามากน้อยเพียงใดหรือไม่เกี่ยวข้องเลย อยู่ตรงที่เราจะเอาอะไรเป็นศูนย์กลาง เช่นตัวเรา ถ้าเราตั้งตัวเราเป็นศูนย์กลาง ถามว่าอะไรที่เกี่ยวข้องกับตัวเราบ้าง

ก็จะมีตั้งแต่ คนที่อยู่เหนือเรา ใต้เรา และระนาบเดียวกันกับเรา หรือมีคนที่เกี่ยวข้องของเราใน แนวตั้ง (แนวตั้ง) และแนวราบ (แนวนอน) จากนั้นก็ดูว่าเมื่อแปลงรัศมีมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างไร เหมือนเรายืนอยู่ที่กองไฟซึ่งเป็นศูนย์กลาง ถ้าเรายืนอยู่ใกล้ แสดงว่าเราก็โดนเปล่งรัศมีความร้อน มาก เราได้รับผลกระทบมากกว่าใครๆ ที่อยู่ไกลออกไป หากเราจับจุดได้ว่าจะเอาอะไรเป็น ศูนย์กลางเราจะบอกได้ว่า อะไรที่เกี่ยวข้องและอะไรที่ไม่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญสามารถบอกได้ว่าใน อนาคตอะไรที่มันน่าจะเกี่ยวข้องทั้งๆที่ตอนนี้มันยังไม่เกี่ยวข้องก็ตามซึ่งจะต้องได้รับการพิสูจน์ ต่อไป

สมัยหนึ่งมีนิสิตปริญญาโทคนหนึ่ง ปรากฏว่าสอบ 5 บท ผ่านไปแล้วแต่กรรมการท่านหนึ่ง ในนั้นมีข้อเสนอแนะว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องควรจะไปหาเพิ่ม นิสิตคนนั้นก็ไปหา หาเท่าไรก็ไม่มี อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยหาแล้วก็ไม่มี นิสิตคนนั้นก็มาถามผมว่าอาจารย์คะช่วยดู งานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้หนูหน่อยคะ ผมก็เลยตอบไปว่ามาหาอะไรตอนนี้ ทำไมไม่หาตั้งแต่ก่อนที่จะ ได้หัวข้อวิจัย ตรงนี้ก็เป็นปัญหาหนึ่งของนิสิตที่หลายๆคนประสบ เหมือนเป็นการมาแก้ปัญหาที่ ปลายเหตุ อย่างที่ผมกล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้าจะช่วยนิสิตคนนี้ ถึงแม้จะเป็นปลายเหตุแล้วก็ตาม ต้องให้นิสิตจับจุดให้ได้ว่า จะเอาอะไรเป็นศูนย์กลาง สมมติว่าหลังจากทบทวนวรรณกรรมแล้วได้ ความคิดใส่ปั้งขึ้นมา และได้ตั้งชื่อเรื่องว่า “ผลกระทบของกลยุทธ์การคืนความสุขแต่คนในองค์กร ที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน...” ถามว่าเรื่องนี้อะไรเป็นศูนย์กลาง ระหว่าง “กลยุทธ์การคืนความสุขแต่คนในองค์กร” กับ “ประสิทธิภาพการทำงาน” คำตอบ คือ ประสิทธิภาพการทำงาน ถ้าให้ประสิทธิภาพการทำงานเป็นศูนย์กลาง แล้วแปลงรัศมีจากศูนย์กลาง ออกไปรอบทุกทิศทางจะพบว่ามีอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง อะไรที่อยู่ใกล้ อะไรที่อยู่ไกลออกไป เช่น ที่อยู่เหนือ ประสิทธิภาพการทำงาน ก็อาจจะเป็น ผลการดำเนินงานขององค์กร ประสิทธิภาพการ ผลิต ความสามารถในการแข่งขัน ความได้เปรียบในการแข่งขัน เป็นต้น ส่วนที่อยู่ใต้ เช่น ค่าจ้าง สวัสดิการ บรรยากาศในการทำงาน การทำงานเป็นทีม เป็นต้น จะเห็นว่ามีส่วนทั้งที่อยู่เหนือและ อยู่ใต้ แต่สำหรับชื่อเรื่องวิจัยที่กล่าวข้างต้นนี้ที่ได้รับการเลือกเป็นหัวข้อนี้ก็เพราะว่า เมื่อแปลงรัศมี ไปทางด้านใต้อาจจะพบว่ามีสิ่งเกี่ยวข้องมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยมีความคิดใส่ปั้งขึ้นมาก็คือ เรื่อง กลยุทธ์การคืนความสุขแต่คนในองค์กร เพราะแปลงรัศมีดูแล้ว ไม่พบว่าเรื่องนี้ปรากฏอยู่ อย่างไรก็ตามก็ ดีถ้าแปลงไปรัศมีไปทางเหนือแล้ว พบว่ามีประเด็นที่ยังไม่มีใครเคยพบก็นำมาเป็นประเด็นในการ วิจัยได้เช่นกัน

หากเปลี่ยนชื่อเรื่องเป็น “ผลกระทบของประสิทธิภาพการทำงานที่มีต่อผลการดำเนินงาน ขององค์กร” ศูนย์กลางก็คือ ผลการดำเนินงาน ถ้าแปลงรัศมีไปด้านบนหรือด้านเหนือก็จะเห็นว่า

ไม่น่าจะมีอะไรอยู่เหนือผลการดำเนินงานขององค์กร เพราะโดยทั่วไปในด้านบริหารธุรกิจ ปลายทางก็น่าจะเป็นเรื่องนี้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น นักคิด นักวิจัยส่วนใหญ่จึงเปล่งรัศมีมาทางด้านล่างมากกว่า ซึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ด้านบริหารธุรกิจออกมาเป็นดั่งดอกเห็ด ดังนั้นเมื่อเปล่งรัศมีดูแล้ว จะพบว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นแทบจะนับไม่ถ้วนเลยทีเดียว สิ่งที่เกี่ยวข้องที่อยู่ด้านล่างนั้น บางทีก็มีความเกี่ยวข้องกันเอง หรือไม่มีเลยก็เป็นได้อยู่ที่ข้อพิสูจน์ของผู้วิจัย ดังนั้นความเกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใดอยู่ที่ความจริงที่ได้รับการพิสูจน์แล้วเท่านั้น อะไรก็ตามที่เปล่งรัศมีไปแล้วยังไม่มีใครเคยค้นพบ ตรงนั้นละครับที่เราจะต้ององค์ความรู้ใหม่จริงๆ

ในส่วนของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องใหญ่พอสมควรที่นักวิจัยส่วนใหญ่โอตครวญ เพราะไม่รู้จะเอาทฤษฎีไหนดี บางคนเหมาะทฤษฎีแบบซึกแม่น้ำทั้งห้ามาเลย เลยไม่รู้จริงๆว่าอันไหนที่มันตรงประเด็นแบบที่ภาษาอังกฤษมัก เรียกว่า “get to the point” ก่อนอื่นของอธิบายความหมายสักนิดครับว่า ทฤษฎี คือ อะไร ทฤษฎี คือ ข้อความที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริง (Facts) หรือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งได้รับการพิสูจน์มาระดับหนึ่งแล้วว่าเป็นจริง ซึ่งในกาลข้างหน้าอาจจะไม่เป็นจริงก็ได้ หรือสามารถถูกหักล้างได้ ซึ่งไม่เหมือนกับกฎที่เป็นจริงเสมอ และก็แตกต่างจากสมมติฐานซึ่งเป็นการคาดเดาที่ต้องรอการพิสูจน์ ทฤษฎีมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ นิยาม ข้อสมมติ และสมมติฐานที่ได้รับการทดสอบแล้ว ทฤษฎีมีความสำคัญมากต่อการสร้างกรอบแนวความคิด เพราะทฤษฎีจะช่วยในการจัดระเบียบความรู้ในเรื่องนั้นๆ ให้เป็นระบบ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่ามีตัวแปรใดบ้างที่สำคัญ สามารถคาดคะเนปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ เมื่อเราทำวิจัยเรื่องหนึ่ง เพื่อจะหาคำตอบสำหรับคำถามวิจัย แนวทางในการเลือกทฤษฎีโดยทั่วไป คือ ต้องทราบก่อนว่า **ปัญหา คือ อะไร** ต่อมาต้องมาพิจารณาดูว่า **ปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาใด** เช่น ยอดขายขายสินค้าหรือบริการตกต่ำก็เกี่ยวกับสาขาการตลาด ประสิทธิภาพการทำงานต่ำ ก็ต้องเป็นสาขาสาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต่อมาในสาขานั้นก็จะมีทฤษฎีต่างๆ มากมาย **ทฤษฎีใดที่จะนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ ได้เป็นอย่างดี** ตัวอย่างเช่น สมมติว่าองค์กรหนึ่งมีอัตราการลาออกจางานมาก ประเด็นดังกล่าวอยู่ในสาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทฤษฎีที่จะช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ เช่น ทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นต้น ยอดขายขายสินค้าหรือบริการตกต่ำก็เกี่ยวกับสาขาเศรษฐศาสตร์จุลภาค ทฤษฎีที่จะช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์นี้ คือ ทฤษฎีอุปสงค์

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น การเปล่งรัศมีตรวจจับสิ่งที่เกี่ยวข้องนั้นเป็นเรื่องความสามารถส่วนบุคคลแต่สามารถฝึกฝนจนชำนาญได้ บางคนเปล่งรัศมีเพียงชั่วคราวก็ปั้งขึ้นมาทันที บางคนเปล่งรัศมีจนไม่มีแสงจะเปล่งแล้วก็ยังไม่เจอสักที ดังนั้น การเปล่งรัศมี ก็คือ การทบทวนวรรณกรรม

(ทั้งทฤษฎีและงานวิจัย) นั่นเอง เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากทีเดียว และปัจจุบันนักวิจัยส่วนมากก็ด้อยเรื่องนี้กันพอควร ที่กล่าวเช่นนี้เพราะเท่าที่เป็ผู้อ่านบทความวิจัยของหลายสถาบันก็พบว่า เป็นเช่นนั้น ก็มันไม่ใช่ความรู้ใหม่จริงๆ เพียงแต่จับโน้นจับนี่มาชนกัน หรือไม่กี่เป็นฤชีแปลงสารเสียเป็นส่วนใหญ่ สุดท้ายการเปล่งรัศมีมิใช่นี้ก็อยากจะทำเปล่งก็เปล่งไปมั่วแบบหลงทิศหลงทาง การเปล่งรัศมีก็ควรเปล่งในศาสตร์และสาขาวิชาของตนเองที่ถนัดและชำนาญมากที่สุด